Sastamala
Nokkakyläntie 197
Kiinteistön 912–482–1–116 arkeologinen tarkkuusinventointi 2022

Hannu Poutiainen
Alexander Bakhia

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Sastamalan kaupunki

Sisältö

Perustiedot **2**
Kartat **3**
Vanhoja karttoja 4
Inventointi **5**
Havainnot 6
Rakenne 1 & Tulisija 1 6
Rakenne 2 & Röykkiö 1 7
Rakenne 3 & Tulisija 2 8
Röykkiö 2 8
Muut havainnot 8
Koekuopat 9
Tulos 11
Lähteet **12**

Kansikuva: Vasemmalla inventoitu alue ennen koekuopittamista, kuvattuna itäreunalta länteen. Oikealla inventoitu alue ja kaivanto kaakosta luoteeseen kuvattuna.

Perustiedot

Tutk.lupa: MV/71/05.04.01.02/2022

Alue: Sastamala Nokkakylä, os. Nokkakyläntie 197, kiinteistö 790–465–1–116. Kiinteistöllä sijaitseva historiallisen ajan kylätontti Roismala Vilppala.

Tarkoitus: Selvittää, onko suunniteltujen rakennusten, piha-alueen ja pihatien kohdalla kiinteää muinaisjäännöstä sekä tarvittaessa määrittää muinaisjäännökselle uusi eteläraja.

Maastotyö: 25.05.2022

Tilaaja: Sastamalan Kaupunki

Aiemmat tutkimukset: Adel 2005 inventointi, Sepänmaa & Poutiainen 2018 valvonta, Laakso & Tiillikkala 2019 valvonta.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Maastotyö & raportti: Hannu Poutiainen ja Alexander Bakhia.

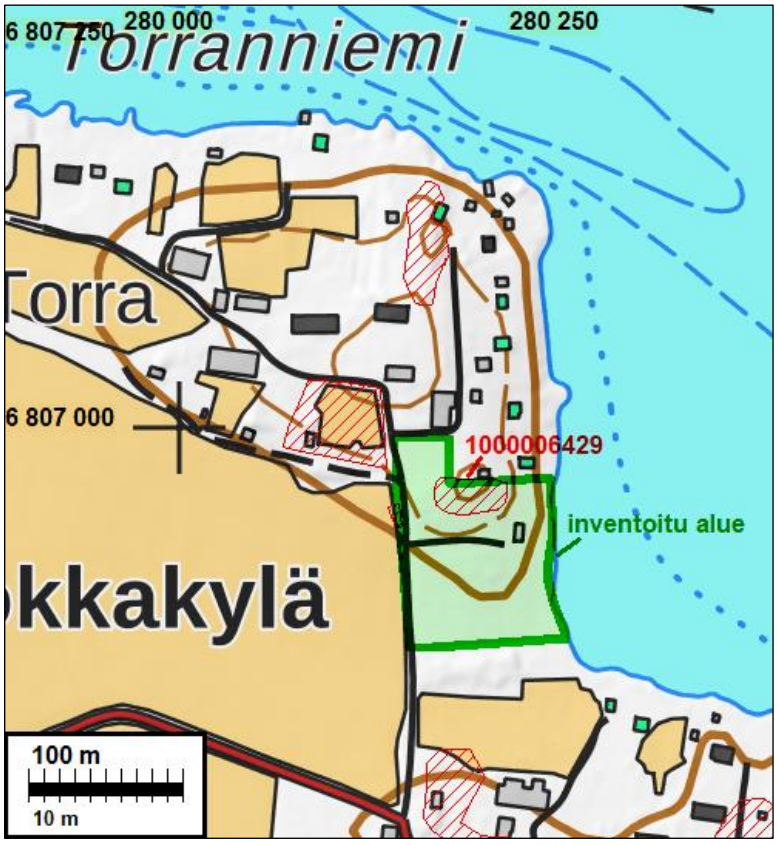
Tulos: Muinaisjäännösalueen eteläosasta ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Alueen keski- ja pohjoisosassa havaitut rakenteet ovat historiallisen karttaaineiston sekä maastohavaintojen perusteella 1800–1900-l. taitteesta. Lähin kivirakenne on nykyisen kaivannon pohjoisreunasta n. 9 m etäisyydellä. Ehdotamme kohteen Roismala Vilppala– statusta muutettavaksi muuksi kulttuuriperintökohteeksi.

Muita tietoja: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN ja N2000 järjestelmissä. Kartat ja ilmakuvat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 5/2022, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 6/2022. Valokuvia ei ole talletettu viralliseen arkistoon, eikä niillä ole kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia, ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella. Kuvaaja: H. Poutiainen

Kartta 1. Inventointialueen sijainti

Kartat

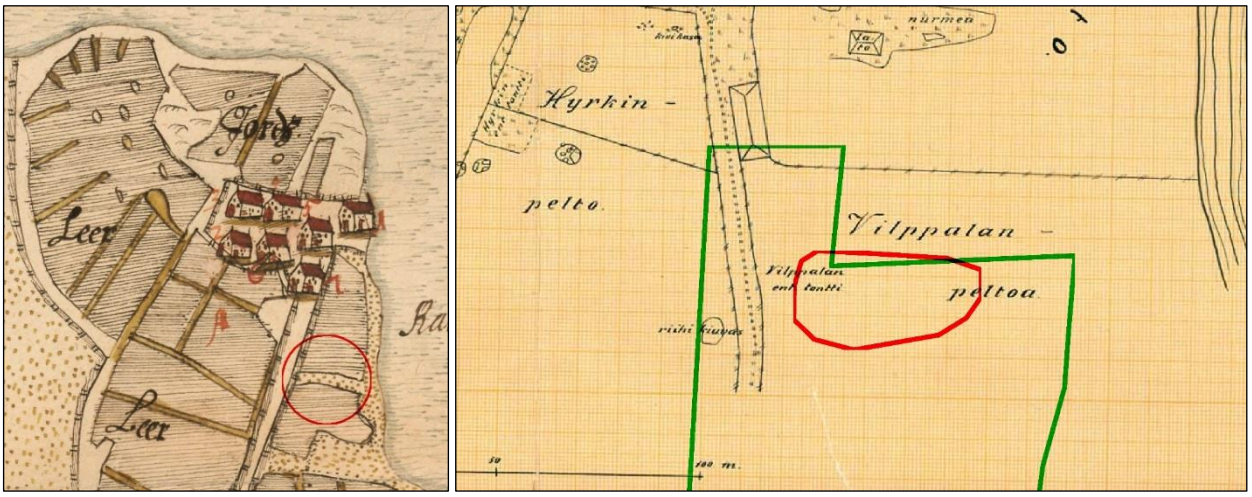

Kartta 2. Inventoitu alue on rajattu kartalle vihreällä. Sen pohjoisosaan osuu punaisella raidoituksella rajattu tunnettu kiinteä muinaisjäännös, historiallisen ajan kylätontti Roismala Vilppala (1000006429).

Kartta 3. Ortokuva, jossa inventoitu alue on rajattu vihreällä, Roismala Vilppala –muinaisjäännösalue on rajattu sen pohjoisosaan punaisella viivalla.

Vanhoja karttoja

Kartta 4, vasen: Ote Roismalan kylätontin kartasta v.1644. Vilppalan tontti (punaisen ympyrän sisällä) on kartassa asuttamatonta. **Kartta 5, oikea:** Ote Rinteen karttapiirroksesta v. 1904. Vilppalan tontti (oikeassa alakulmassa) on merkitty pelloksi.

Kartta 6, vasen: Vilppalan tontti isojakokartalla (1774–1796). Toisin kuin Adel 2005 inventoinnissaan toteaa, kartalla ei näy tonttiasutusta nykyisen kiinteistön kohdalla. **Kartta 7 oikea**: Ote 1844 laaditusta pitäjänkartasta. Vilppalan tontin arvioitu sijainti punaisen ympyrän sisällä. Alueen asutus ei ylety tontille.

Kartta 8, vasen: Senaatinkartta (1907), Vilppalan tontille on merkitty talo. **Kartta 9, oikea:** Vilppalan tontti peruskartalla (1961).

Inventointi

Sastamalan Nokkakylään, kiinteistölle 790–465–1–116, rakennetaan omakotitaloa. Omakotitalon rakennuttamiselle on myönnetty rakennuslupa ilman alueellisen vastuumuseon arviota hankkeen vaikutuksista alueen tunnettuun kiinteään muinaisjäännökseen, *Roismala Vilppala (mj. rek. 1000006429)*. Maakuntamuseo antoi Sastamalan kaupungille hankkeesta ohjeen sähköpostitse (10.5.2022), jossa edellytettiin paikalla tehtäväksi tarkempia arkeologisia tutkimuksia muinaisjäännöksen eteläpuolisen eli rakennushankkeen suuntaisen rajauksen selvittämiseksi. Sastamalan kaupunki tilasi tarkkuusinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Tarkkuusinventoinnin tekivät 25.05.2022 Hannu Poutiainen ja Alexander Bakhia, työn kannalta erinomaisissa olosuhteissa.

Tarkkuusinventoitu kiinteistö 790–465–1–116 sijaitsee Sastamalan Nokkakylässä, Tyrvään kirkolta noin 1,3 km lounaaseen, osoitteessa Nokkakyläntie 197. Alue on Liekoveteen pistävän Torranniemen itäosassa, pienen mäen laella, 25 m päässä rannasta. Sen kasvillisuus on pääosin harvaa koivu- ja mäntymetsää sekä osin avointa ruohokenttää.

Kiinteistöllä sijaitseva historiallisen ajan kylätontti *Roismala Vilppala* on ensimmäisen kerran inventoitu laajemmin vuonna 2005 (Adel), osana Pirkanmaan maakuntamuseon laajempaa Liekoveden eteläosan inventointia. Adel havaitsi tuolloin ”2 tai 3 rakennuksen pohjaa (kiviä, maa valleja, painanteita), kiukaiden raunioita (2 isoa ja lisäksi mahdollisia pienempiä)”. Niistä ei ole yksityiskohtaisia kuvauksia tai paikannustietoja raportissa. Havaintojensa perusteella Adel totesi Roismalan Vilppalan kohteen olleen ”uuden ajan kylätontti”. Lisäksi hän toteaa, että ”kyseessä ei ole muinaismuistolailla rauhoitettu kohde”, mutta jossain vaiheessa siitä on sellainen tehty. Vuosina 2018 ja 2019 maakaapelointitöiden yhteydessä kiinteistön lähiympäristössä tehtiin arkeologista valvontaa. Siinä ei tullut esille mitään muinaisjäännökseen tai muihin kulttuuriperintökohteisiin viittaavaa. Kiinteistön lähiympäristöstä tunnetaan kuitenkin useita esihistoriallisen ja historiallisen ajan kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Alueen vanhoja karttoja tarkasteltiin ajanjaksolta 1644–1961. Meidän käytettävissämme ollut vanhin aluetta kuvaava kartta on laadittu vuonna 1644 *(kartta 4).* Sen perusteella Nokkakylässä sijainnut Roismalan kylätontti on peräisin ainakin 1600-luvulta, mutta sijaitsi tuolloin vielä muinaisjäännösalueen ulkopuolella. V. 1774–1796 laaditulla isojakokartalla *(kartta 6)* sekä v. 1844 laaditulla pitäjänkartalla *(kartta 7)* ei ole muinaisjäännöksen kohdalla merkittynä mitään rakennukseen, taloon tai torppaan viittaavaa. Rinteen v. 1904 karttapiirrokseen *(kartta 5)* on kiinteistön kohdalle kirjoitettu "Vilppalan vanha tontti" ja ”Vilppalan peltoa”. Karttaan ei kuitenkaan ole merkitty mitään rakennuksia tai muita merkintöjä. Havainto on siinä mielessä merkittävä, että Rinteen kartta on varsin tarkka. Hän on merkinnyt siihen muilla alueilla mm. rakennuksenperustukset, riihenkiukaat ja jopa kivikasat.

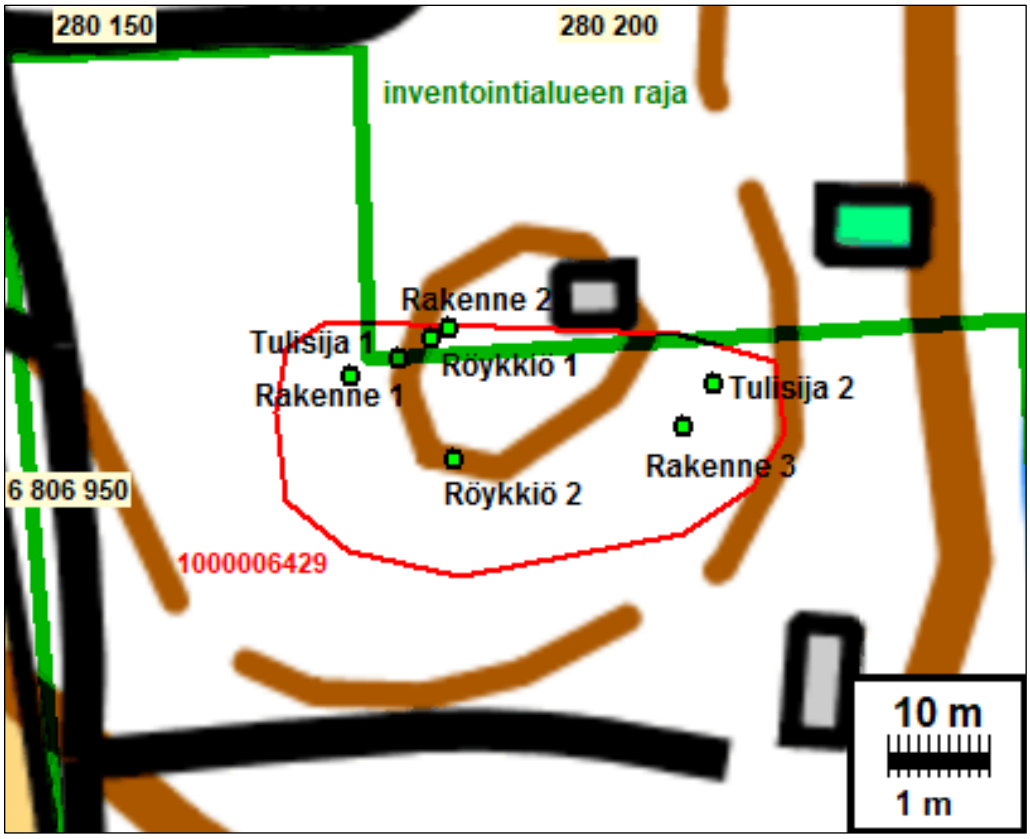
Hieman myöhemmällä, v. 1907 senaatinkartalla näyttää olevan talo juuri muinaisjäännöksen paikkeilla *(kartta 8).* Kartalle merkitty talo voisi selittää myöhemmän suorakaiteen muotoisen peltosaarekkeen v. 1961 peruskartalla *(kartta 9).* Saarekkeen kohdilla Adel (2005) havaitsi rakennuksenperustuksia ja kiukaita. Kartta-aineiston perusteella näissä havainnoissa on todennäköisesti kyse 1800-luvun loppupuolen – 1900-luvun alun talonpaikasta. Mainittua saareketta ja muutamia vähäisiä rakennuksia lukuun ottamatta kiinteistö on 1900-luvun jälkipuolen kaikilla peruskartoilla peltoa.

Vuoden 2005 inventointiraportissaan Adel mainitsee, että ”Vilppalan talon vanha tontti on merkitty v. 1778 isojakokarttaan, ja Rinteen kartan mukaan oli jo autiona v. 1904.” Inventointiraportista ei käy ilmi, mihin isojakokarttaan Adel tarkkaan ottaen viittaa, mutta ainakaan tässä raportissa (kuten ei vuoden 2005 raportissakaan) tarkastellussa isojakokartassa ei vastaavaa merkintää näy. Meidän päätelmämme vanhojen karttojen tarkastelun perusteella on, että tarkkuusinventoinnissa

tutkitulla Vilppalan tontilla on historiallisen kartta-aineiston perusteella ollut asutusta vasta 1900-luvun alkupuolella.

Havainnot

Alue tarkastettiin maastossa kauttaaltaan. Menetelminä käytettiin silmänvaraista havainnointia, metallinilmaisinetsintää, maanäytekairausta sekä koekuopitusta. Paikalle kaivettiin yhteensä viisi koekuoppaa, työmaan pohjoisrajauksen ja Roismala Vilppala–muinaisjäännöksen eteläisen rajan väliin jääneelle kapealle kaistaleelle. Koekuoppien paikat mitattiin GNNS RTK laitteella n. 60 cm ulkoisella tarkkuudella. Muinaisjäännösalueella havaittiin useita kivirakenteita, jotka olivat yhdenmukaisia Adelin (2005) inventointihavaintojen kanssa. Havaitut kivirakenteet kuvattiin ja mitattiin ja niistä otettiin paikannustiedot tarkkuus GPS:llä.

Kartta 10: Havaitut rakenteet kartalla, inventoidun kiinteistön pohjoispäässä. Tunnettu muinaisjäännösalue rajattu punaisella, inventoitu alue vihreällä.

Rakenne 1 & Tulisija 1

Rakenne 1 *N 6806962,31 E 280173,34*
Tulisija 1 *N 6806964,13 E 280178,07*

Metsikön länsiosassa on kivirakenne, joka on varsin selvästi erottuva kivijalka. Kiveys on lähes yhtenäinen, osin maantasainen, osin noin 15 cm korkea. Kyseessä on lähinnä suorakaiteenmuotoinen rakennuksenperustus, josta on näkyvissä kolme toisiinsa nähden suorakulmassa olevaa seinälinjaa. Niiden pituus on 6 x 5 x 4 m, leveys 1 m.

Nurkassa on neliömäinen tai pyöreähkö kiveys (2 x 1,5 x 0,4 m), jonka kivet ovat pään ja nyrkin kokoisia. Kiveyksen päällä on tiiltä. Aivan ilmeisesti, sijainnin ja tiilien perusteella, kyseessä on samalla kohdalla olevan rakennuksen tulisija.

Kuva 1: Rakennuksen kivijalka (rakennuksenperustus) metsikön länsiosassa. Kairan kohdalla nurkka, vasemmalla erottuvan tonttipyykin kohdalla (punainen keppi) toinen nurkka. Lapion kohdalla seinälinjaa ja tulisijan jäännös 1. Kuva itäkaakkoon.

Rakenne 2 & Röykkiö 1

Rakenne 2 N 6806967,06 E: 280183,03
Röykkiö 1 N 6806965,93 E 280181,35

Metsikön keskivaiheilla on kivirakenne, joka on selvästi erottuva kivijalka. Kiveys on osin lähes maantasainen, osin puolisen metriä korkea. Kyseessä on rakennuksenperustus, josta on näkyvissä kaksi toisiinsa nähden suorakulmassa olevaa seinälinjaa. Niiden pituus näkyviltä tai säilyneiltä osin on 3 m, leveys vajaan metrin.

Toisen kivijalan vieressä tai päällä on kiviröykkiö, kooltaan 2,5 x 2 x 0,5 m. Kyseessä voi olla samalla kohdalla olevan rakennuksen tulisija, mutta sitä ei ollut mahdollista päätellä pelkästään röykkiön sijainnin ja ulkomuodon perusteella, eikä tiiltä tai muuta tulisijaan viittaavaa havaittu.

Kuva 2: Rakennuksen kivijalka (rakennuksenperustus) metsikön keskivaiheilla. Kairan kohdalla nurkka. Lapion kohdalla seinälinjaa ja röykkiö. Röykkiö saattaa olla tulisijan perustus, mutta sitä ei ollut mahdollista päätellä pelkän ulkomuodon perusteella. Kuva itään.

Rakenne 3 & Tulisija 2

Rakenne 3 N 6806957,21 E 280206,39
Tulisija 2 N 6806961,50 E 280209,24

Metsikön itäosassa on näkyvissä selvä, suora ja yhtenäinen kivirivi, kooltaan 3 x 0,5 m. Kiveys on lähes maantasainen, ja kivet ovat kooltaan puolimetrisiä. Kyseessä on mahdollinen rakennuksenperustus, mutta sitä ei ole mahdollista päätellä yhden kivirivin perusteella.

Kivirivin vieressä, sen pohjoispuolella, on kiviröykkiö, kooltaan n. 3,5 x 2,5 x 0,7 m. Röykkiön pinnalla on näkyvissä runsaasti tiiltä, minkä perusteella se tulkittiin tulisijaksi. Tulisijan läheisyys kivirivin vieressä viittaa siihen, että kyseessä on osa rakennuksenperustusta.

Kuva 3: Metsikön itäosassa (kuvassa kairan kohdalla) selvä ja suora kivirivi, mahdollinen rakennuksenperustus ja sen takana tulisija. Etuoikealla peltokivikasa. Kuva pohjoiseen.

Röykkiö 2

N 6806953,96 E 280183,54

Metsikön eteläreunan tuntumassa on pieni pyöreähkö kiviröykkiö (1,5 x 1,5 x 0,3 m). Sen käyttötarkoitus jäi inventoinnissa epäselväksi, koska siitä ei saatu sen toiminnallista merkitystä valaisevia havaintoja. Muinaisjäännösalueen kivirakenteista kyseinen röykkiö on lähimpänä uudisrakennuksen kaivannon pohjoisreunaa, johon on röykkiöltä matkaa noin 9 m.

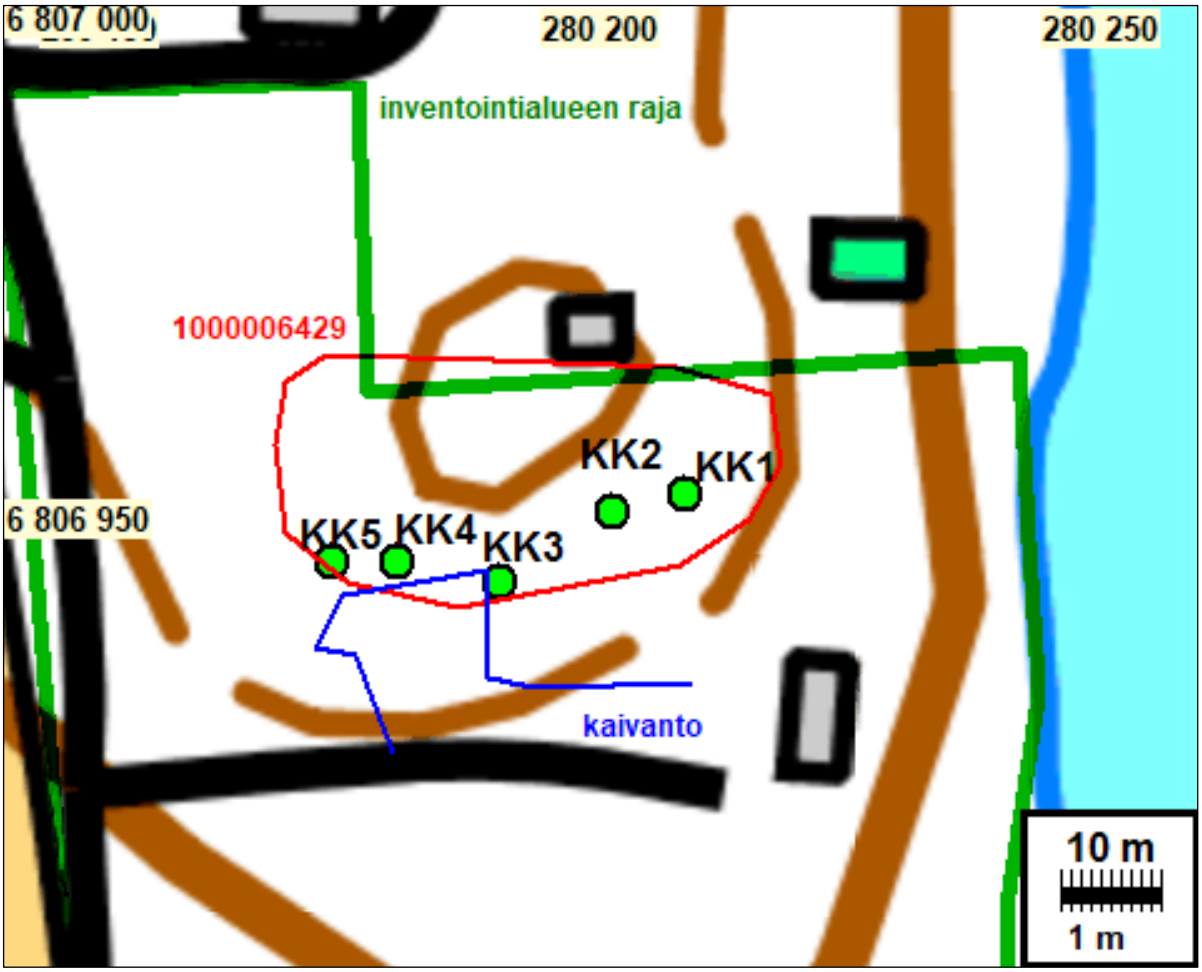
Muut havainnot

Edellä (Adelin v. 2005 raportissakin) mainittujen rakennehavaintojen lisäksi alueella havaittiin selviä peltokivikasoja sekä yksi matala ja loivareunainen maakuoppa, jonka merkitys ei inventoinnissa selvinnyt.

Metsikön etelä- ja länsipuolella kiinteistön maanpinnasta iso osa oli maastotyöaikana paljas kasvillisuudesta. Uudisrakennuksen perustusta varten kaivetun montun seinämät tarkastettiin mahdollisen kulttuurikerroksen, rakenteiden ja löytöjen varalta. Kaikkialla seinämässä oli näkyvissä noin 30 cm paksuinen sekoittunut kerros, käytännössä peltomultaa. Seinämissä ei näkynyt rakenteita tai kulttuurikerrosta. Ainoat löydöt olivat yksittäisiä tiilensiruja. Niitä löytyi myös pintapoiminnassa muinaisjäännösalueen eteläosasta ja rakennusmontun ympäristöstä. Lisäksi kumpareen

länsipuolen kaivinkoneella möyrityltä kohdalta löytyi hieman fajanssia. Adel löysi pintapoiminnassa tiiltä alueella vuonna 2005 tehdyssä inventoinnissa.

Koekuopat

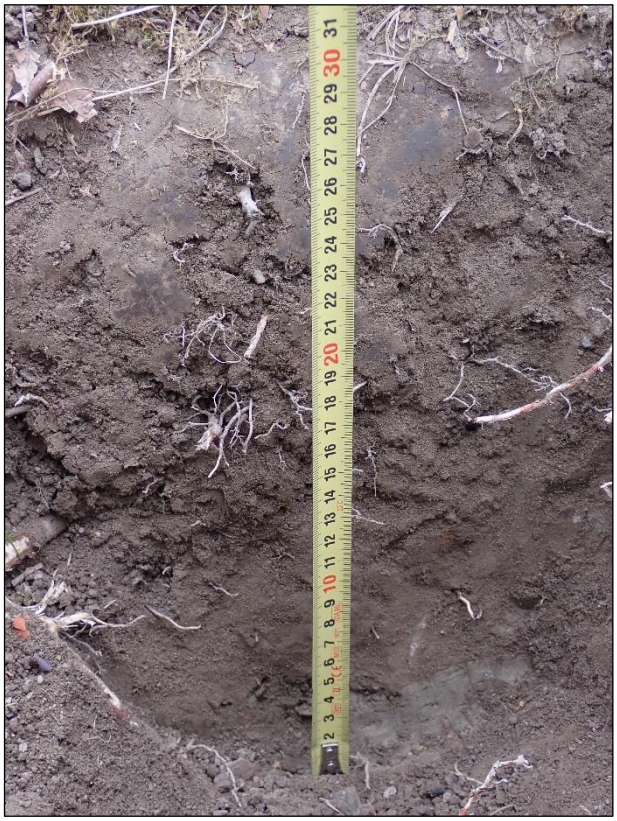
Kartta 11: Koekuopat vihreinä ympyröinä. Muinaisjäännösalue punaisella ja rakennustyömaan kaivanto sinisellä viivalla. Inventoidun alueen raja vihreällä.

Kiinteistölle kaivettiin viisi koekuoppaa noin 10 metrin välein, länsi-itä–suunnassa. Kuopat kaivettiin työmaan kaivannon pohjoisen päädyn ja Roismala Vilppala–muinaisjäännöksen eteläisen rajauksen väliin. Tarkoitus oli selvittää, ovatko rakenteilla oleva talo ja rakennustyömaa mahdollisesti kiinteän muinaisjäännöksen kohdalla.

Maa-aines ja maakerrokset olivat kaikissa koekuopissa samankaltaiset, ja kulttuurikerrosta ei ollut. Sekoittunutta maa-ainesta paikalla on noin 30 cm, jonka alla on hiekkamoreeni. Maa-aineksen ominaisuuksien ja historiallisten karttojen perusteella paikalla on ollut pelto, ja sekoittunut maa-aines on normaalia peltomultaa. Löytöinä koekuopista tuli yksittäisiä pieniä tiilenpaloja.

Koekuoppien maa-aines – kuten alue muutoinkin - tutkittiin metallinilmaisimella. Sillä löytyi muutamia metalliesineitä ja niiden katkelmia, kuten haulikonpatruuna, solki ja rautarengas. Löydöt olivat myöhäiseltä historialliselta ajalta tai sellaisia pitkään käytössä olleita esineitä (esim. rautarengas), joita ei voi ajoittaa typologisesti. Metallinilmaisinetsinnän yhteydessä löytyi kaksi palamatonta kotieläimen luunkappaletta.

Nro	N	E	Koko CM	Havainnot	Löydöt
1	6806954	280207	30 x 40	Maa-aines sekoittunutta pohjalle saakka, pohjalla kivi	Pieniä tiilenpalasia.
2	6806952	280200	30 x 30	Maa-aines sekoittunutta pohjalle saakka, pohjalla kivi	Tiiltä ja metallirinkula n. 20 cm syvyydestä
3	6806945	280188	30 x 40 Syv. 36	Ylin 28 cm kerros sekoittunutta maa-ainesta, sen alla hiekkamoreenia.	Moderni rautaesine ja patruunan hylsy n. 20 cm syvyydestä.
4	6806947	280178	40 x 43 Syv. 36	Ylinnä 28 cm sekoittunutta maa-ainesta, jonka alla oli 8 cm hiekkamoreenia.	Moderni, soljelta vaikuttava metalliesine n. 15 cm syvyydestä.
5	6806947	280172	46 x 40 Syv. 43	Ylinnä 30 cm sekoittunutta maa-ainesta, jonka alla hiekkamoreenia.	Pieniä tiilenpalasia sekoittuneesta kerroksesta.

Kuva 4, vasen: Koekuoppa nro 1. Maa-aines kuopassa on sekoittunutta pohjalle saakka (pohjalla kivi). Sekoittuneesta kerroksesta löytyi pieniä tiilenpalasia. **Kuva 5, oikea:** Koekuoppa nro 3. Ylin kerros on sekoittunutta maa-ainesta. Sekoittuneen maakerroksen alla on hiekkamoreenia.

Kuva 6, vasen: Koekuoppa nro 4. **Kuva 7, oikea:** Koekuoppa nro 5.
Kummassakin profiilissa näkyy ylinnä sekoittunutta maa-ainesta, jonka alla hiekkamoreenia.

Kuva 8: Koekuoppien 2 ja 3 löytöjä. Tiiltä, kiväärinhylsy, rautarengas.

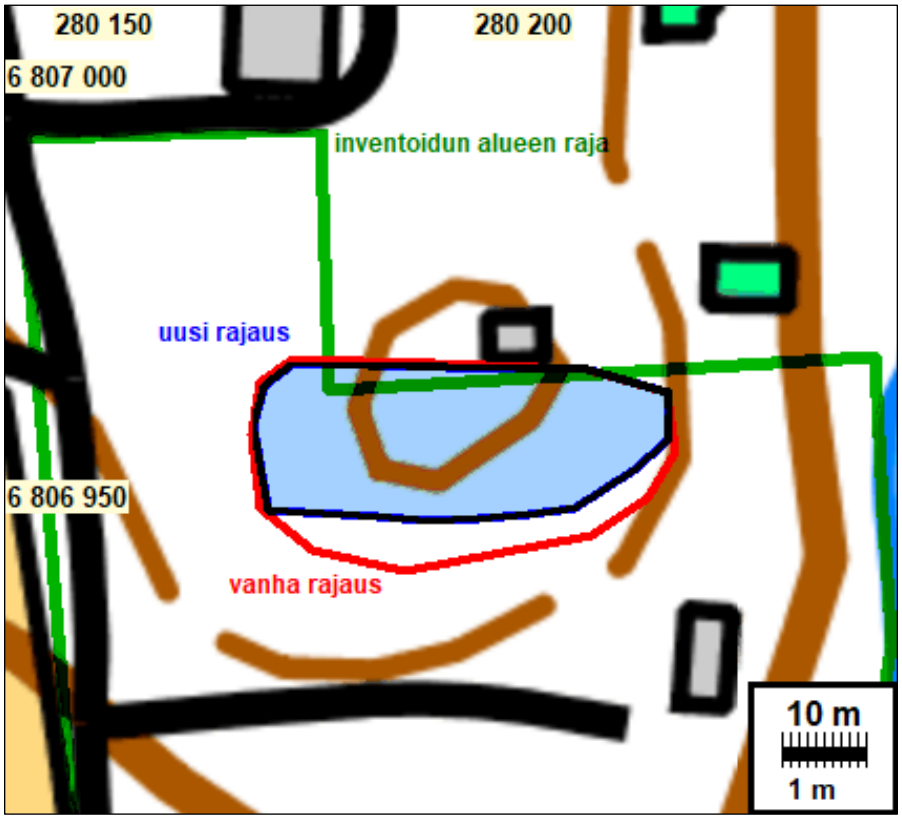
Tulos

Muinaisjäännösalueella tarkastettiin ja dokumentoitiin näkyvissä olleet rakenteet. Niiden eteläpuoleinen alue rakennustyömaan ympäristössä tutkittiin arkeologisen tarkkuusinventoinnin menetelmin. Niiden eteläpuolella sijaitseva nykyisen rakennustyömaan ympäristö, tutkittiin arkeologisen tarkkuusinventoinnin menetelmin. Maastohavaintoja verrattiin historialliseen kartta-aineistoon ja v. 2005 inventoinnin havaintoihin.

Eteläpuoliselta alueelta ei havaittu mitään merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä, ei rakenteita eikä kulttuurikerrosta. Alueen maa-aines on normaalia peltomultaa, ja löydöt ovat myöhäiseltä

historialliselta ajalta. Muinaisjäännösalueella olevat rakenteet ovat historiallisen kartta-aineiston perusteella 1800-luvun jälkipuolelta – 1900-luvun alusta. Maastohavainnot tukevat tätä tulkintaa. Lähin kivirakenne on uudisrakennuksen kaivannon pohjoisreunasta noin 9 m etäisyydellä.

Kohde rajattiin uudestaan edellä esitettyjen maastohavaintojen ja paikannustietojen perusteella. Lisäksi esitämme kohteen *Roismala Vilppala (1000006429)* statuksen muuttamista muuksi kulttuuriperintökohteeksi.

Kartta 12: Inventoinnin havaintojen perusteella ehdotettu uusi aluerajaus kohteelle Roismala Vilppala sinisellä maalattuna. Vanha muinaisjäännösalueen rajaus osittain alla punaisella viivalla.

15.8.2022

Hannu Poutiainen ja Alexander Bakhia
Mikroliitti Oy

Lähteet

Adim, Vadel. 2005: Liekoveden eteläosan ja Liekosaaren arkeologinen inventointi. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Laakso, Ville ja Tiilikkala, Jasse. 2018: Sastamalan Kaukolan, Tyrväänkylän ja Roismalan alueiden maakaapelointityöhön liittyvät arkeologiset tutkimukset 2018. Maanala Oy.

Peruskartta, 212 107, 1961. Maanmittauslaitos.

Isojakokartta, laadittu vuosina 1774–1796: Kartta on huonolaatuinen, selitysosa kulunut, eikä luettavissa. Maanmittauslaitos.

Poutiainen, Hannu. Rahtola, Johanna & Sepänmaa, Timo. 2018: Sastamala Nokkakylä arkeologinen valvonta. Mikroliitti Oy.

Senaatin kartta. Rivi 18, lehti 19, 1907. Maanmittauslaitos.

Streng, Jonas 1634–1646. Öffwer Satagundes Häredt Törffwis Sochn [Roismala]. Maanmittauslaitos.